

Ettevõtlusõpetuse raamainekava 1., 2. ja 3. kooliastmes

Kehtib alates 2022/23. õ/a

1. Üldalused.

1.1. Ettevõtlusõpetuse õpetamise eesmärk

Ettevõtlusõpetusega taotletakse, et õpilane põhikooli lõpuks

- 1) oskab püstitada eesmäärke, võtta vastutust ideede elluviimisel ning rakendab meeskonnatöö võtteid;
- 2) arendab enda loovust;
- 3) kasutab erinevaid teabeallikaid ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat infot, tõlgendab ja esitab neis allikates sisalduvat infot;
- 4) suhtub vastutustundlikult elukeskkonda;
- 5) teab oma õigusi ja kohustusi kui tarbija, töötaja ja tulevane ettevõtja;
- 6) saab aru ettevõtluse tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonnas;
- 7) mõistab ettevõtja, juhi ja töötaja rolle ning vastutust;
- 8) oskab näha ettevõtlust isikliku karjäärivõimalusena, on positiivse hoiakuga ettevõtluse ja ettevõtja suhtes;
- 9) suudab kolmanda kooliastme loovtööna teostada minifirma.

Õppe aluseks on ettevõtlusõppe programmi Edu&Tegu raames välja töötatud ettevõtluspädevuse mudel <https://xn--ettevtluspe-jfbe.ee/ettevotluspadevuse-mudel/>

1.2. Õppeaine kavandamine ja maht

Ettevõtlusõpetus on lõimitud alates 1. klassist, 4. klassis on valikaine “Rahatarkus”, 7.klassis ettevõtlus- ja majandusõpetus, 9. klassis ettevõtlus- ja karjääriõpetus – a` 35 tundi õppeaastas.

Kasutatakse Junior Achievement Eesti koostatud õppematerjale ettevõtlusõppe programm „Mina ja ettevõtlus”, mis tutvustab õpilastele majandussüsteemide põhilisi omadusi ja ettevõtete rolli nendes süsteemides. Õpitakse tundma ettevõtte loomisel olulisi komponente. Programm toetab ettevõtliku noore (ettevõtlusõppe edendamise kava „Olen ettevõtlik“) kujunemist, kes mõtleb loovalt, algatab julgelt ja tegutseb arukalt ning vastutab ja hoolib. “Rahatarkuse“ õpetamine baseerub „Tom õpib rahamängu“ õppekomplekti materjalidel.

2018/19. õppeaasta eripära oli INNOVE projektis „Heimtali Põhikoolis – läbi töö ja mängu ettevõtlikuks“ osalemine, mille käigus kool on soetanud Ettevõtlusküla rollimängu litsentsi, juhendid ja vahendid ning koolitanud juhendajad. Kooli spordihoones ehitati üles ettevõtlusküla ja kaasati kõiki õpilasi mängudesse vastavalt vanusele „Ettevõtlik pere“ või „Ettevõtlik kodanik“. Ettevõtlusküla kasutati ka 2020/21. õppeaastal alustatud projektis „Ettevõtlikuks koolis ja kogukonnas“. Projektide käigus teostati praktilist ettevõtlusõpet Mulgi Savikojas ja Heimtali loomestudios, mida planeeritakse jätkata ka edaspidi.

Ainet käsitletakse igapäevaeluga seostatult. Aine õppimine võib toimuda praktilise tegevusena minifirma töös osalemise kaudu. Kaks kolmandikku valikõppeaine mahust on suunatud praktilistele tegevustele ja loovust ning kriitilise mõtlemise oskusi arendavate ülesannete lahendamisele. Praktilised tööd on konkreetse üksikteema või materjali kohta. Iseseisvateks tegevusteks on kodused ülesanded, klassitööd ja arvutis koostatud esitlused.

Õppes on olulisel kohal aktiivõppemeetodid nagu arutelud, juhtumianalüüsid, rollimängud, projektid ja õppekäigud, kohalike ettevõtete külastused, kohtumised ettevõtjatega, ettevõtlike lapsevanematega ja vabatahtlik tegevus kodukohas.

Ettevõtlusõpetus annab ülevaate ettevõtte toimimisest ja ettevõtluse tähtsusest ühiskonnas.

Ettevõtlusõpetus aitab paremini mõista inimtegevuse ja keskkonna vastastikuseid seoseid, ressursside nappust. Ettevõtlusõpetus kujundab õpilastes arusaamist, et vastutus ühiskonna jätkusuutliku arengu tagamiseks on nii üksikisikul kui ka ettevõtte tasandil. Ettevõtlusõpetuse kaudu suunatakse õpilast mõistma, et nii isikliku ettevõtlikkuse kujundamiseks kui ettevõtluse edendamiseks tehtavad otsused peavad lähtuma loodus- ja elukeskkonna säästmise vajadusest.

Õpilased saavad teavet erinevatele elukutsetele esitatavate nõuete kohta, tutvuvad töötaja ja ettevõtja (tööandja) rollidega, õpivad hindama oma oskusi, soove, arenguvajadusi ning -võimalusi, koostama elulookirjeldust, hindama nii töötaja kui ettevõtja (tööandja) rolli.

Õpilastes arendatakse ettevõtlikku ja keskkonda väärtustavat eluhoiakut, probleemide lahendamise ja uurimise oskusi ning juhtimise ja meeskonnatöö oskusi, finantskirjaoskust, digipädevusi. Õppes pööratakse suurt tähelepanu õpimotivatsiooni arendamisele, seostades õpet igapäevaelu ja kohaliku ettevõtlusega.

Ettevõtlusõpetus on tihedalt lõimitud teiste õppeainetega kõikides kooliastmetes. I kooliastmes luuakse seoseid põhiliselt eesti keele, matemaatika, inimese- ja loodusõpetuse, kunsti- ja tööõpetuse kaudu.

Ettevõtlusõpetuse kavandamisel on õppesisu käsitlemist otstarbekas planeerida ja kooskõlastada II ja III kooliastme ühiskonnaõpetuse, geograafia, inimeseõpetuse, käsitöö ja kodunduse ja tehnoloogiaõpetuse õpetajatega. Arutlusteemade rakendamisel on otstarbekas kavandada koostöö keele ja kirjanduse õpetajaga, seostatakse karjääriõppe ja elukutsevalikuga.

Õpilase teabe ja tehnoloogia kasutamise oskuse arendamiseks kasutatakse õppes nüüdisaja tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi, (ettevõtete, omavalitsus- ja riigiasutuste kodulehed, õigusaktid internetis, ettevõtjaportaali, interaktiivsed ettevõtlusmängud, väärtusmängud jne).

Ettevõtlusõpetuse kursuse läbimiseks saab valida praktilise õpilasfirma programmi Minifirma.“

1.3. Õppetegevuse korraldamine.

Õppetegevuse korraldamisel lähtutakse eelkõige ettevõtlikkuspädevuse kujundamisest – suutlikkus ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele; seada eesmärged, koostada plaane, neid tutvustada ja ellu viia; korraldada ühistegevusi ja neist osa võtta, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest; reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele; võtta arukaid riske.

Samas

1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, teistest üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesist ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse loomist teiste õppeainetega ja õppeaineid läbivate teemadega;

2) võimaldatakse õppida individuaalselt ja üheskoos teistega, et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ja iseseisvateks õppijateks, loovateks, ettevõtlikeks ja kriitiliselt mõtlejateks isiksusteks ning arendada meeskonnatöö oskusi;

3) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;

4) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;

5) tehakse koostööd kohalike ettevõtjate ja asutustega ning lastevanematega mitmekesistes õpikeskkondades;

6) rakendatakse uurimuslikku õpet ja aktiivõppe meetodeid - andmete otsimine, probleemide sh dilemmade lahendamine tulemuste töötlemine ja esitamine; rollimäng, rühmatöö, projektid; õppekäigud ettevõttesse, kohtumised ettevõtjatega, nende töö jälgimine töökohal;

7) võimaldatakse loovtööna kas asutada või käivitada minifirma ja rakendada nii oma ettevõtlikkust;

8) kaasatakse õppesisu käsitlemisel valiku tegemisse õpilasi nende eelnevaid teadmisi ja oskusi arvestades ja õpivajadustest lähtudes.

1.4. Hindamise alused.

Ettevõtlusõppe õpitulemuste hindamine lähtub põhikooli riikliku õppekava üldosas toodud hindamisalustest ja teistest hindamist reguleerivatest dokumentidest.

Hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskusi kui ka loovust ülesannete lahendamisel, üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi.

Hindamisel võetakse aluseks on suulised vastused (esituste), kirjalikud ja praktilised tööd ning iseseisvad tegevused, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Olulisel kohal on kujundav hindamine, mille kaudu arendatakse arutluse, põhjendamise ja seoste loomise oskust, õpilase iseseisvat tööd, osalemist rühmatöodes ja aruteludes, kirjalike tööde vormistamise nõuetega arvestamist ja üldist korrektsust.

Õppeprotsessi jooksul võib hinnata ka osalemist rühmatöodes ja minifirmades. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid.

Kokkuvõttev hinne kujuneb tunnitööde, praktiliste ja uurimuslike tööde, iseseisvate tööde ja ettekannete hinnetest.

Sõltuvalt valitud õpetamise meetodist võib kooli valikul läbi viia lõputesti, koostada õpimapi või põhikooli loovtööna tegutsenud minifirma tegevusaruande.

1.5. Füüsiline õpikeskkond

Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus saab rühmatöö tegemiseks mööblit ümber paigutada, on internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

Koolis on mängude „Ettevõtlik pere“ (1.-5. klass) ja „Ettevõtlik kodanik“ (6.-9. klass) kasutamise võimalus Ettevõtlikus külas (spordihoones).

Kool võimaldab õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike ettevõtetesse üks kuni kaks korda õppeaasta jooksul.

Kool toetab õpilaste osalemist ettevõtlust arendavates projektides.

Kool võimaldab osaleda õpilaslaatel koolis (traditsioonilised mihklilaat, jõululaat, heategevusõhtu „Me hoolime!“) ja väljaspool kooli.

2. Ainekava

Ettevõtlusõpetuse õppe- ja kasvatuseesmärgid:

2.1. Ettevõtlusõppes taotletakse, et I kooliastme lõpuks õpilane:

- 2.1.1. tahab õppida, tunneb rõõmu teadasaamisest ja oskamisest, oskab õppida üksi ning koos teistega, paaris ja rühmas, oskab jaotada aega õppimise, harrastustegevuse, koduste kohustuste ning puhkamise vahel;
- 2.1.2. oskab end häälestada ülesandega toimetulemisele ning oma tegevusi ülesannet täites mõtestada; oskab koostada päevakava ja seda järgida;
- 2.1.3. suudab tekstidest leida ja mõista seal sisalduvat teavet (sealhulgas andmeid, termineid, tegelasi, tegevusi, sündmusi ning nende aega ja kohta) ning seda suuliselt ja kirjalikult esitada;
- 2.1.4. arvutab ning oskab kasutada mõõtmiseks sobivaid abivahendeid ja mõõtühikuid erinevates eluvaldkondades eakohaseid ülesandeid lahendades;
- 2.1.5. oskab sihipäraselt vaadelda, erinevusi ja sarnasusi märgata ning kirjeldada; oskab esemeid ja nähtusi võrrelda, ühe-kahe tunnuse alusel rühmitada ning lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ja kaarti lugeda;
- 2.1.6. oskab kasutada lihtsamaid arvutiprogramme ning kodus ja koolis kasutatavaid tehnilisi seadmeid;
- 2.1.7. hindab loovust ning tunneb rõõmu liikumisest, loovast eneseväljendusest ja tegevusest;
- 2.1.8. oskab ohtlikke olukordi vältida ja ohuolukorras abi kutsuda, oskab ohutult liigelda;
- 2.1.9. teab, kelle poole erinevate probleemidega pöörduda, ning on valmis seda tegema.

2.2 Ettevõtlusõppes taotletakse, et II kooliastme lõpuks õpilane:

- 2.2.1 hindab, mõistab oma rolli pereliikmena, sõbrana, kaaslasena ja õpilasena; peab kinni kokkulepetest, on usaldusväärne ning vastutab oma tegude eest;
- 2.2.2. oskab keskenduda õpiülesannete täitmisele, oskab kasutada eakohaseid õpivõtteid;
- 2.2.3. oskab oma tegevust kavandada ja hinnata ning tulemuste saavutamiseks vajalikke tegevusi valida ja rakendada, oma eksimusi näha ja tunnistada ning oma tegevust korrigeerida;
- 2.2.4. oskab oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta, mõistab kompromisside vajalikkust, teab oma tugevaid ja nõrku külgi ning püüab selgusele jõuda oma huvides;
- 2.2.5. oskab rakendada oma matemaatilisi oskusi erinevates eluvaldkondades;
- 2.2.6. omab ettekujutust töömaailmast ja ettevõtlusest; väärtustab säästvat eluviisi
- 2.2.7. oskab kasutada arvutit ja interneti suhtlusvahendina ning oskab vormistada tekste;
- 2.2.8. oskab leida vastuseid oma küsimustele; hankida erinevatest allikatest vajalikku teavet, seda tõlgendada, kasutada ja edastada; oskab teha vahet faktil ja arvamusel
- 2.2.9. tunneb end oma riigi kodanikuna ning järgib ühiselu norme

2.3. Ettevõtlusõppes taotletakse, et põhikooli lõpetaja:

- 2.3.1. seletab ja kasutab ettevõtluse põhimõisteid ja teab turumajanduse põhimõtteid;
- 2.3.2. saab aru, et ettevõtlus loob võimalused inimeste vajaduste rahuldamiseks;
- 2.3.3. hindab ettevõtluse toimimiseks vajalikke ressursse;
- 2.3.4. saab aru, kuidas toimib turg ja kujuneb hind;
- 2.3.5. teab üksikisiku ja ettevõtte kohustusi riigi ees ning ettevõtete rolli turumajanduses;
- 2.3.6. saab aru palga ja tootlikkuse seosest, oskab arvutada bruto- ja netopalka ning tööandja kulusid tööjõule;
- 2.3.7. on uudishimulik, avatud ja õpihimuline, teeb koostööd ning arendab suhtlemis-, meeskonnatöö- ja juhtimisoskusi;
- 2.3.8. väärtustab enda ja teiste panust ühistöös;
- 2.3.9. lahendab probleeme loovalt, leiab probleemidele erinevaid lahendusi, kirjeldab oma tegevuse tagajärgi ja annab neile hinnangu;
- 2.3.10. märkab ja kasutab avatud maailma võimalusi, tunneb huvi ühiskonna ja erinevate kultuuride vastu;
- 2.3.11. väärtustab tervislikku ja keskkonnateadlikku eluviisi, ühiskonna reegleid ja norme ning mõistab nende vajalikkust ja järgib neid igapäevaelus;
- 2.3.12. saab aru ärietika põhimõtetest; mõistab eetikapõhimõtete rakendamise vajalikkust üksikisiku ja kogukonna jaoks;
- 2.3.13. kavandab karjäärivalikuid enda suutlikkust, huvisid ja võimeid analüüsides.

2.4. Ettevõtlusõppe õpitulemused, õppesisu ja õppetegevused

Valikainete „Rahatarkus“, „Ettevõtlus- ja majandusõpetus“ ja „Ettevõtlus ja karjääriõpe“ õpitulemused, õppesisu ja õppetegevused kajastatakse eraldi aine- ja töökavades.